

LES BARRAQUES DE L'HORTA NORD, UN ÚLTIM VESTIGI D'UN TEMPS PASSAT

Agustí Hernández Dolç

LES BARRAQUES NO SÓN UNA CONSTRUCCIÓ ÚNICAMENT I GENUÏNAMENT VALENCIANA. ARREU DEL MÓN HI HA DESENES DE TIPUS DE VIVENDES SEMBLANTS CONSTRUÏDES EN AQUELLES ZONES ON PREDOMINA EL FANG. PERÒ HA ESTAT A LA RODALIA DE LA CIUTAT DE VALÈNCIA ON S'HAN AIXECAT A LA CATEGORIA DE SÍMBOL D'IDENTITAT D'UNA CIUTAT I UNA FORMA D'ENTENDRE EL MÓN. AVUI, L'HORTA MÉS BEN CONSERVADA ES TROBA AL NORD DE LA CIUTAT, I LES BARRAQUES QUE HI RESTEN SÓN MENYS QUE AHIR, PERÒ MÉS QUE DEMÀ. NO ARRIBEN A LA TRENTENA, I ES DEBATEN ENTRE LA CONSERVACIÓ I LA RUÏNA, ENTRE LA VIDA I LA MORT.

© Foto: Miguel Lorenzo

Barraca de Pepe Toni. Partida de Vera de València. Les obres d'ampliació del Campus de la Politècnica poden arribar qualsevol dia a menjar-se-la.

Barraca de ca Belloch. Marítim-Vera de València. Està ubicada entre les universitats de València, la Politècnica, la N-221, el metre i un carrer de València.

Barraca de Sento el Tou en una imatge de novembre del 2001. Les obres d'ampliació del polígon industrial d'Alboraia aviat posaran fi a la barraca.

Barraca de cal Carro. Camí Farinós de Benimaclet. L'abandonament també és causa de ruïna per a les barraques. Aquesta està ubicada prop de la N-221 i el cementeri de Benimaclet i poc caure en qual-sevol moment.

BARRAQUES AMENAÇADES DE DESAPARICIÓ

Barraca abandonada. Partida del Marítim de València. Igual com les de les partides de Vera, està rodejada d'edificis.

Barraca de ca Torres. Marítim-Vera de València. Aquesta menuda barraca està situada molt a prop de la de Belloch. En el moment de la fotografia (maig del 1998), estava habitada.

Barraca de ca Olmos. Partida del Marítim de València. La ciutat avança. Aquesta imatge està presa a finals del 1999. Avui els terrenys que fiten amb la barraca ja són només un solar.

Barraca nova o barraca de Donís. Partida de Meliana d'Almàssera. La proximitat al nucli urbà fa que una futura ordenació territorial la pugi desplaçar. Està previst que pels seus voltants vaja l'avinguda dels Drets Humans d'Almàssera, que l'enderrocara.

A l'Horta Nord les barraques es concentren a l'horta estricta. És dir, als històrics límits d'un territori que pel nord de la comarca no arriba més lluny de Meliana. Més enllà hi ha alguna barraca a Massalfassar, però les grans extensions de taronger donen com a resultat un poblament agrupat als nuclis, i per tant una de les principals característiques de les barraques, com ara el poblament dispers, no s'hi dona. Avui, a l'Horta Nord les barraques no disten més de tres quilòmetres al nord o nord-oest de la ciutat.

Així, els casos paradigmàtics de proliferació de barraques són les partides de Vera i el Marítim de València, i els municipis d'Alboraia i Almàssera. La proximitat a la mar és fonamental per trobar una barraca. No hi ha cap barraca que diste més de tres quilòmetres en línia recta de la mar cap a l'oest, però per contra sí que hi ha diversitat d'unes altres construccions com alqueries o cases de llaurança per exemple en els voltants de Benicalap.

En l'actualitat la majoria de les barraques estan enrunades, a un pas de caure. Només unes poques han sigut restaurades com a vivenda (Simonet el de Català, a Alboraia; la Font, Almàssera) i unes altres tenen una finalitat social, cultural o educativa, com els casos de la barraca municipal d'Alboraia o la de la Fundació Valenciana d'Agricultura i Medi Ambient (FUVAMA).

■ EXTINCIÓ DE LES BARRAQUES

El llaurador valencià de l'Horta va transformar les barraques en cases quan va poder. La proliferació d'aquestes construccions durant mitjan segle XIX va ser tal que l'Ajuntament de València va prohibir que se'n construïren de noves l'any 1884. Les causes eren la insalubritat o els freqüents incendis que patien.

Barraques de Pepe Panach al camí Farinós de València. Aquestes barraques estan habitades sobretot durant l'estiu. La zona d'horta que ocupen és de les més poblades de la comarca.

Des de principis de segle, l'agricultor les ha anades transformant per guanyar la major comoditat i espai que proporciona una casa de camp. A més, el sostre de canyís és un polvorí que es presta als incendis i a les incursions d'insectes. Per això, tot i que encara resten algunes barraques en peu, en l'actualitat, en l'Horta Nord només una té el sostre de palla. D'altra banda, viure en una construcció diferent a la barraca implicava la superació de l'estatus de pobre des d'un punt de vista psicològic.

■ EN ELS DARRERS ANYS

En els darrers anys la situació s'ha agreujat i les causes de desaparició més importants són unes altres. La primera, la culminació del procés de despoblament rural i la consolidació de la comoditat en les vivendes. Coincideix amb un temps en què l'abandonament dels espais rurals s'ha completat amb una emigració cap a la ciutat des dels cinquanta ençà. Ara es detecta una tendència contrària que sembla tenir una certa importància a l'interior, però que a l'horta encara no assoleix uns nivells importants quant a nombre de persones. En aquesta conjuntura algunes barraques han restat com a residències de cap de setmana, o s'han continuat restaurant i millorant. Però la majoria han acabat esfondrant-se.

També l'eixamplament urbà de la ciutat cap a zones d'horta, en lloc de cap al secà, i la consegüent possibilitat de fer negoci ha estat un factor determinant. Venent la propietat, barraca inclosa, molts llauradors han fet la collita de la seua vida, més tenint en compte que les terres no tenien una continuïtat generacional assegurada. Aquesta situació en alguns casos fins i tot ha estat forçada per les institucions públiques. És el que ha pas-

Barraca de ca Fernando "la Font". Partida de la mar d'Almàssera. La barraca està vora una casa i és residència tot l'any.

Unes altres barraques amenaçades per l'efecte de l'abandonament, o futures ordenacions territorials...

Barraca del Coix de Navarro. Ubicada a la partida del Miracle d'Alboraia, duu abandonada bastants anys.

Barraca de la partida de Vera de València. Ubicada pràcticament al costat de l'ermita de Vera, el sostre ha caigut i només hi ha runes.

Barraca de Messeguer. Partida de la Mar d'Almàssera. Està en runes.

Barraca de les Neles. Partida de la Mar d'Alboraia. En millor conservació que la d'Almàssera.

Barraques desaparegudes en els darrers anys...

- Barraca de Llenya. Partida del Pouet. Malgrat l'oposició dels grups ecologistes i d'esquerra, la partida del Pouet, al barri de Campanar de València, ha sigut asfaltada i només se n'han respectat algunes construccions. D'altres, com aquesta barraca, varen ser enderrocades, cap al 2000.
- Barraca del Frare. Partida de Vera de València. Les obres d'ampliació de la Universitat Politècnica de València varen provocar la caiguda d'aquesta barraca ubicada vora les actuals pistes de tennis, entre l'any 1999 i el 2000.
- Barraques de Burra. Partida de Vera de València. Les obres de la cotxera de l'Empresa Municipal de Transports (EMT) i la Universitat Politècnica de València les varen enderrocar també entre el 1999 i el 2000. La cobertura mediàtica va ser impressionant, però les dues construccions caigueren.
- Taverna de Copa. Horta d'Orriols, ciutat de València. Aquesta construcció sense a penes importància a primera vista era la Taverna de Copa en els voltants de la qual discorre la novel·la *La Barraca* de Vicent Blasco Ibàñez. De les tres construccions que la formen, la Taverna era la del mig. L'Ajuntament va enderrocar les vivendes a primers de l'any 2000.

sat a Vera o a Campanar en la ciutat de València. A banda, en una situació en què des de fa anys ja no hi ha relleu generacional al camp valencià, no estranya la presència de població nord-africana o de l'Est d'Europa per fer les tasques que abans feien els llauradors joves.

Avui dia les possibilitats que ofereix una barraca des del punt de vista de la utilitat són ben poques. És trist, però és cert. Més enllà de figurar per a boniques postals, podien ser emprades com a museus, però el cas és que a les zones geogràfiques pròpies de la barraca ja hi ha museus etnològics. Al mateix temps, alguns municipis, com Almàssera, han optat per un altre tipus de construccions com a seu d'un museu. Hi ha més espai que en una barraca, i la construcció té més estabilitat. Com a vivenda de llaurador, les barraques ho seran fins que el llaurador les puga transformar, això cas que no les vulga enderrocar per aprofitar el sòl.

PERSPECTIVES DE FUTUR

No hi ha més que una: projectar els edificis d'ahir cap al demà. És el que han fet alguns veïns, amb tota la bona voluntat del món, però de forma aïllada. La comoditat s'ha imposat a la identitat. En els casos esmentats, la construcció s'ha restaurat, i per dins hi ha prestacions modernes que res tenen a veure amb la barraca original, o les que podíem veure a principis de segle.

Una altra opció cara al futur seria deixar-les estar en peu, però la dinàmica dels últims anys ha demostrat que aquesta última opció és pràcticament inviable. Una altra solució, la que proposava la primera Iniciativa Legislativa Popular de la història del País Valencià defensava el turisme agrari i compensar els llauradors per viure a la terra entenen l'agricultura com un fet cultural. Però la ILP ha estat tombada, i els llaura-

Barraques del Güere. Partida de Calvet. Alboraia. Ben conservades, encara que una hipotètica revisió del PGOU les podria soterrar.

dors sembla que malauradament no li han fet massa cas. Només s'ha vist darrere de la ILP els moviments nacionalistes i d'esquerra, els quals, malauradament, no solen ser els amos de les barraques. També algunes iniciatives, com les del grup d'arquitectes PAISAR han reivindicat les construccions d'horta. Dir que la identitat no tira, sinó que actualment només tiren els diners no és cap mentida.

Per causa d'aquesta dinàmica, des del 1999 a l'Horta Nord han caigut diverses barraques, com ara la del Fraire, i les de Burra, a l'actual Campus de Vera de la Universitat Politècnica de València. En anys anteriors ja en caigueren unes quantes més. A l'altra banda de la ciutat, al nord-oest, la de Llenya va acompanyar a l'oblit la majoria de les alqueries centenàries de Campanar. I en breu la barraca de Sento el Tou serà enderrocada a Alboràia, encara que no és l'única que penja d'un fil. Al sud de la Universitat Politècnica de València, a les partides de Vera i el Marítim de València (ca Torres, ca Belloch i barraca del Negre), n'hi ha quatre, però sembla que els edificis que les envolten per totes bandes qualsevol dia se les enduran per davant. La de ca Olmos ja ofereix un aspecte pròxim a la mort si en els darrers dies no ha mort, i a Almàssera també hi ha projectada una avinguda que fita amb una barraca. En el cas concret d'Alboràia, una hipotètica requalificació de terrenys cara a un nou PGOU (el que hi ha és de 1991), podria emportar-se'n alguna més, com les del Güere, o les de la partida del Miracle (Coix de Navarro i Roto).

És així com la ciutat de València, al nord, ja ha arruïnat pràcticament la totalitat de barraques, excepte les que, residualment, puga haver-hi al Marítim o al Cabanyal, formant part d'una altra construcció. Al sud de la ciutat, a la Punta, hi ha nombroses barraques, però l'espai de l'horta sembla acabar-se més ràpid que al nord. Si no ara, aviat. El trasllat del parc central, les obres de la ZAL, la ronda sud de València completaran

la tasca iniciada fa anys per les obres de la font de Sant Lluís, el nou caixer del Túria o el desbaratat increment poblacional dels pobles de l'Horta Sud.

Però –ho hem repetit diverses vegades– la identitat no tira. És probable que l'oblit aixequi algun dia no massa llunyà la seua bandera d'abandonament sobre les barraques, si no és que damunt la taula es posa un pla seriós de restauració i manteniment, i amb diners.

Barraca municipal d'Alboràia. Partida del Miracle, Alboràia. Va ser alçada el 1999 per llauradors com a homenatge a les moltes barraques que hi havia al terme no fa massa anys.

Barraca de Rata. Partida de Savoia, Alboràia. La zona del camí del Gaiato ofereix racons encisadors.

Barraca del Roto. Partida del Miracle, Alboràia. A vora barranc del Carraixet, és una mitja barraca que no està habitada tot l'any.

Barraca de Simonet el de Català. Partida de Savoia, Alboràia. És una de les zones més habitades del terme d'Alboràia.